

Sygn. akt III AUa 177/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak

SSA Dorota Rzeźniowiecka (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Joanna Sztuka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 listopada 2015 r. w Ł.

sprawy **Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R. Oddziału w R. przy udziale zainteresowanych: G. B., J. B., J. C., P. C., J. F., R. G. (1), R. G. (2), M. G., S. K. (1), S. K. (2), A. K., S. M. (1), S. M. (2), L. S., A. S., K. S., M. W. i J. Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R. Oddziału w R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 19 listopada 2014 r. sygn. akt V U 328/14

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R. Oddziału w R. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. kwotę 2.745 (dwa tysiące siedemset czterdzieści pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.**

Sygn. akt III AUa 177/15

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 16 stycznia 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. ustalił podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne pracowników Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R. Oddział w R.: A. K. (numer decyzji: (...)), S. M. (1) (...), M. W. (...), R. G. (2) (...), M. G. (...), R. G. (1) (...), S. M. (2) (...), J. Z. (...), S. K. (2) (...), J. F. (...), G. B. (...), J. C. (...), P. C. (...), K. S. (...), S. K. (1) (...), A. S. (...), J. B. (...), L. S. (...) w następujących miesiącach: w grudniu 2011 roku, styczniu 2012 roku, kwietniu i czerwcu 2013 roku.

Od powyższych decyzji odwołał się pracodawca – płatnik składek, wnosząc o ich zmianę i ustalenie, że wypłacone pracownikom w spornych miesiącach świadczenia weekendowe oraz dodatkowe świadczenie socjalne z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (ZFŚS) nie wchodziły do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i

zdrowotne. W uzasadnieniu wskazał m.in. na to, że ze względu na źródła finansowania tych świadczeń (ZFŚS), cel ich wypłaty, procedury ustalania ich wysokości oraz brak związku między świadczeniem a rodzajem wykonywanej pracy, jako świadczenia socjalne są one wyłączone z przychodów pracownika, stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołań. Podniósł, że przeprowadzona kontrola wykazała, że płatnik składek w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne nie uwzględnił przychodów osiągniętych przez pracowników finansowanych ze środków ZFŚS w postaci „świadczeń weekendowych” w latach 2011 i 2013 oraz „dodatкового świadczenia socjalnego” wypłaconego w styczniu 2012 roku. Przychody te zostały wypłacone niezgodnie z zapisami ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, co oznacza że przyznane świadczenia nie mają charakteru socjalnego i stanowią przychód pracownika w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych. Pracownicy otrzymali świadczenia w takiej samej wysokości bez ustalania ich sytuacji życiowej, rodzinnej czy materialnej, dlatego od tego przychodu należy naliczyć składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne w kwotach podanych w zaskarżonych decyzjach.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z 19 listopada 2014 roku, w sprawie o sygn. akt VU 328/14, oddalił odwołania.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło po następujących ustaleniach faktycznych i prawnych.

Przedsiębiorstwo (...) Spółka z o.o. z siedzibą w R. Oddział w R. jako pracodawca (płatnik składek), jest zobowiązany do odprowadzania składek do ZUS z tytułu ubezpieczeń społecznych pracowników, tj. ubezpieczenia emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego oraz ubezpieczenia zdrowotnego.

Przedsiębiorstwo (...) Spółka z o.o. z siedzibą w R. Oddział w R. powstało w wyniku dokonanego w dniu 31 sierpnia 2011 roku połączenia Przedsiębiorstwa (...) Spółki z o.o. z siedzibą w R. jako spółki przejmującej ze zorganizowaną w zakresie transportu częścią przedsiębiorstwa (...) Spółką z o.o. z siedzibą w B. i wydzielenia ww. Oddziału. Oddział stał się stroną w dotychczasowych stosunkach pracy z pracownikami przejmowanej zorganizowanej części przedsiębiorstwa.

W czerwcu 2011 roku w związku z planowanym wyłączeniem zorganizowanej części przedsiębiorstwa w postaci oddziału transportowego ze spółki (...) i włączeniem do spółki (...) została zawarta umowa gwarancyjna. W myśl tej umowy pracownicy mieli zachować wszystkie uprawnienia w związku z przejściem. W lipcu 2011 roku została zawarta umowa transferowa, w której pracodawca zobowiązał się zachować dotychczasowe uprawnienia pracowników. W myśl umowy gwarancyjnej i transferowej, nowy pracodawca podjął działania w celu utworzenia m.in. nowego ZFŚS. Związki zawodowe uważały, że regulamin powinien być taki sam, jak u poprzedniego pracodawcy, albowiem wówczas nie dojdzie go ograniczenia uprawnień pracowników. Dlatego też regulamin z dnia 1 września 2011 roku powtarzał zapisy regulaminu obowiązującego w firmie (...). Pod naciskami, że regulamin nie może mieć takich postanowień jak dotychczas, związki zawodowe zgodziły się na negocjacje z pracodawcą, w związku z czym w 2012 roku uchwalono nowy regulamin ZFŚS.

Spółka (...) ma centralę i Oddziały w R. oraz w B.. Oddział w R. nie posiada wyodrębnionych służb kadrowo-płacowych, ale jest pracodawcą w rozumieniu Kodeksu pracy. W imieniu Oddziału w R. działa dyrektor. Każdy z wyżej wymienionych 3 pracodawców ma wyodrębniony ZFŚS.

Uposażenia pracowników u ww. pracodawców są zróżnicowane i najlepiej zarabiającymi są pracownicy Oddziału w R.. Przeciętne wynagrodzenie w Oddziale w R. wynosiło około 5.800 złotych w 2011 roku, 6.500 złotych w 2012 roku, a w 2013 roku – 6.400 złotych. W centrali w latach 2011-2013 było to od 2.600 złotych do 2.800 złotych.

W okresie od 1 września 2011 roku do 31 maja 2012 roku u płatnika składek obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 1 września 2011 roku. Postanowienie § 1 pkt 3 tego regulaminu określało

zakres działalności socjalnej finansowanej z Funduszu, a mianowicie: usługi i świadczenia w zakresie różnych form wypoczynku i pomocy finansowej. Zgodnie z § 1 pkt 4.1. osobami uprawnionymi do korzystania z Funduszu są:

- pracownicy zatrudnieni w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy w (...) sp. z o.o. Oddział R. w R. oraz członkowie ich rodzin;
- emeryci i renciści, dla których (...) Spółka z o.o. Oddział R. w R. była ostatnim miejscem pracy poprzedzającym pobranie świadczenia emerytalnego lub rentowego oraz członkowie ich rodzin;
- członkowie rodzin pracowników zmarłych w trakcie zatrudnienia w (...) Spółce z o.o. Oddział R. w R..

C. rodzin zgodnie z § 1 pkt 4.2 są mąż, żona, dzieci własne i drugiego małżonka, przysposobione (orzeczenie sądu o przysposobieniu dziecka), w rodzinach zastępczych i będące pod opieką ustanowioną przez sąd – w wieku do 18 lat, a jeżeli się kształcą w szkole i są na wyłącznym utrzymaniu rodziców – w wieku do 25 lat oraz dzieci o orzeczonej niepełnosprawności w stopniu znacznym lub umiarkowanym, będące pod opieką rodziców bez względu na wiek.

W następnym punkcie przewidziano, że uprawniony – osoba mogąca korzystać z ZFŚS w rozumieniu § 1 pkt 4.1 może ubiegać się o świadczenie socjalne po przepracowaniu w (...) Spółce z o.o. Oddział R. w R. jednego roku. Wyjątek stanowiła „pomoc rzeczowo-finansowa”, która mogła być przyznana z dniem zatrudnienia.

Środkami funduszu administrował pracodawca – dyrektor (...) Spółki z o.o. Oddział R. w R. (§ 1 pkt 6.2). Natomiast wysokość udzielonych świadczeń socjalnych zależała od ilości zgromadzonych na rachunku Funduszu oraz od kwot przeznaczonych na finansowanie poszczególnych celów zapisanych w rocznym preliminarzu wydatków.

W § 2 tego regulaminu określono rodzaje działalności socjalnej, które realizowane były w ramach funduszu i przybierały one postać:

- wypoczynku pracowniczego;
- wypoczynku dzieci krajowego lub zagranicznego i pobytu w żłobkach i przedszkolach;
- imprez okolicznościowych i innych świadczeń;
- pomocy finansowej.

Zgodnie z postanowieniami regulaminu wypoczynek pracowniczy obejmował tzw. wypoczynek weekendowy – na zasadzie ekwiwalentu pieniężnego.

Zasady i kryteria przydziału usług i świadczeń w zakresie działalności socjalnej określał § 2 pkt 5. Jeśli chodzi o wypoczynek pracowniczy, to zgodnie z § 2 pkt 5.1 uprawniony mógł otrzymać (po przepracowaniu jednego roku w (...) Spółce z o.o. Oddział R. w R.) ekwiwalent pieniężny, jako dofinansowanie do wypoczynku weekendowego. Wysokość i termin wypłat ekwiwalentu pieniężnego na wypoczynek weekendowy, każdorazowo były uzgadniane ze Związkami zawodowymi. Protokół uzgodnień miał być podstawą realizacji świadczenia. Kwota ekwiwalentu pieniężnego miała być zróżnicowana i zależeć miała od faktu pobierania zasiłku rodzinnego-pielęgnacyjnego przez uprawnionego pracownika.

W dniu 21 listopada 2011 roku (...) sp. z o.o. Oddział R. w R. wraz z przedstawicielami Organizacji (...) działających w Oddziale ustalili wspólne stanowisko w zakresie rozdysponowania środków z ZFŚS i przewidzieli m.in. świadczenia weekendowe (dla 104 uprawnionych osób) według dwóch ustalonych progów:

- w wysokości 900 złotych dla pracowników pobierających zasiłek rodzinny lub pielęgnacyjny i w wysokości 850 złotych dla pracowników nie pobierających ww. zasiłku, wypłacone przy wypłacie za miesiąc listopad 2011 roku;

- oraz dodatkowe świadczenie socjalne w wysokości 885 złotych (dla wszystkich pracowników), wypłacone przy wypłacie za miesiąc grudzień 2011 roku.

Płatnik wypłacił wszystkim pracownikom w grudniu 2011 roku po 850 złotych świadczenia weekendowego, a w styczniu 2012 roku po 885 złotych świadczenia dodatkowego.

Pracodawca z wywiadu wiedział, czy i którzy z pracowników mieli uprawnienia do otrzymywania zasiłku rodzinnego lub pielęgnacyjnego.

Od dnia 1 czerwca 2012 roku zasady korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych u płatnika określał nowy regulamin z 2012 roku, uzgodniony przez płatnika składek wraz z działającymi u niego organizacjami związkowymi. Środkami funduszu administrował pracodawca – w imieniu którego działał dyrektor (...) Spółki z o.o. Oddział R. w R.. Natomiast wysokość udzielonych świadczeń socjalnych zależała od ilości zgromadzonych na rachunku Funduszu oraz od kwot przeznaczonych na finansowanie poszczególnych celów zapisanych w rocznym preliminarzu wydatków (§ 1 pkt 5 i 7).

W regulaminie tym tak samo uregulowano kwestie osób uprawnionych do korzystania z ZFŚS jak w regulaminie z 2011 roku.

W § 1 pkt 11 regulaminu przewidziano, że przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osób uprawnionych do korzystania z Funduszu. Podstawą przyznania świadczenia socjalnego zgodnie z § 1 pkt 10 regulaminu był wniosek osoby uprawnionej, który składany był do Komisji Socjalnej w przewidzianych w tym regulaminie i podanych do powszechnej wiadomości formach i terminach. Wniosek ten miał być udokumentowany zgodnie z postanowieniami regulaminu. Zgodnie z § 1 pkt 8 regulaminu przyznawanie środków z ZFŚS osobom uprawnionym dokonywane było w ramach prac Komisji Socjalnej, w skład której wchodziła przedstawiciele funkcjonujących u płatnika organizacji związkowych. W celu ustalenia wysokości dochodu na jedną osobę w rodzinie wnioskodawca obowiązany był przedstawić zaświadczenie o dochodach. Wzór zaświadczenia o dochodach rodziny zawierał załącznik nr 1 do regulaminu. W zaświadczeniu o dochodach rodziny należało wymienić wszystkich członków swojej rodziny, podać wiek dzieci, nazwę szkoły do której dziecko uczęszcza, stopień pokrewieństwa do wnioskodawcy, źródła i wysokość dochodu, oraz potwierdzenie dochodu.

Regulamin w § 3 określał cele, na które mogą być przeznaczone środki funduszu, a mianowicie:

1. wypoczynek: pracowniczy (świadczenia weekendowe), dzieci i młodzieży, dodatkowe świadczenia rozliczeniowe;
2. imprezy okolicznościowe i inne świadczenia (paczki świąteczne dla dzieci, dofinansowanie do pobytu dziecka w żłobku lub przedszkolu, inne imprezy);
3. bezzwrotna pomoc finansowa.

W § 5 regulaminu z 2012 roku określono zasady przyznawania i finansowania wypoczynku pracowniczego – tzw. wypoczynku weekendowego. Zgodnie z § 5 pkt 3 warunkiem otrzymania tego świadczenia było:

- a) pozostawania w stosunku pracy w (...) sp. z o.o. Oddział R. w R. minimum 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym wypłacane jest świadczenie oraz pozostawanie w dniu wypłaty świadczenia w stosunku pracy;
- b) złożenie w wymaganym terminie stosownego wniosku o przyznanie świadczenia.

We wniosku tym powinny być wskazane dochody określone w załączniku nr 2 do regulaminu ZFŚS, tj. dochody brutto osiągnięte przez wszystkich członków rodziny wnioskodawcy uprawnionych do korzystania z Funduszu bez nagród jubileuszowych otrzymywanych u płatnika, dochody z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej i współpracy przy prowadzeniu tej działalności w wysokości nie niższej niż najniższa podstawa wymiaru składek

na ubezpieczenie społeczne obowiązujące osoby ubezpieczone oraz dochody z działalności rolniczej obliczane na podstawie Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie wysokości przeciętnego dochodu z pracy indywidualnych gospodarstwach rolnych z 1 hektara przeliczeniowego, udokumentowane aktualnym nakazem podatkowym.

Wysokość świadczenia weekendowego uzależniono od dochodu w wysokości minimalnego wynagrodzenia na jednego członka rodziny i wyliczono jako iloczyn kwoty bazowej i współczynnika zależnego od dochodów, określonego w tabeli stanowiącej załącznik nr 2 do Regulaminu ZFŚS. Jeżeli dochód w rodzinie uprawnionego nie przekraczał kwoty minimalnego wynagrodzenia na jedną osobę to uprawniony otrzymywał wyższe świadczenie w wysokości 1.1 kwoty bazowej, a jeśli przekraczał w wysokości 0,9 kwoty bazowej. W punkcie 8 § 5 Regulaminu zastrzeżono, że wnioski niespełniające wymogów formalnych nie będą przyjmowane i rozpatrywane. Wnioski każdorazowo były sprawdzane pod względem formalnym i rozpatrywane przez Komisję socjalną.

W dniu 30 listopada 2012 roku na spotkaniu pracodawcy z przedstawicielami związków zawodowych ustalono, że kwota pochodząca ze spłat pożyczek zostanie wypłacona pracownikom wraz z wypłatą listopadową. Zgodnie podjęto decyzje, że wartość wypłaconego świadczenia będzie różnicowana o kwotę 50 złotych, a mianowicie w przypadku pracowników, których dochody na jednego członka rodziny wynoszą więcej niż wysokość minimalnego wynagrodzenia wysokość wypłaconego świadczenia będzie wynosiła 1.450 złotych natomiast w przypadku pracowników, których dochody na jednego członka rodziny nie przekraczają wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę wartość wypłaconego świadczenia będzie wynosiła 1.500 złotych.

W marcu 2013 roku prawie wszyscy zatrudnieni pracownicy złożyli wnioski o wypłatę świadczenia weekendowego w wysokości najniższej bez wyliczania dochodu na jedną osobę. Tylko jedna osoba – G. B. złożył wniosek o wypłatę świadczenia w wysokości wynikającej z wyliczenia dochodu uzyskanego w (...) sp. z o.o. – gospodarstwo jednoosobowe, załączając zaświadczenie o dochodach uzyskanych w 2012 roku. W dniu 29 marca 2013 roku Komisja Socjalna, w skład której wchodziła Przewodnicząca – A. K. oraz przedstawiciele związków zawodowych – (...), S. (...), G. Ś., W. P. oraz A. S., rozpatrywała 94 wnioski pracowników o przyznanie świadczenia weekendowego. Zgodnie protokołem wszystkie złożone wnioski spełniły wymogi regulaminowe do przyznania świadczenia, dlatego komisja wnioskuje o przyznanie świadczenia wszystkim uprawnionym, zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie i w wysokości wynikającej z wykazu stanowiącego załącznik – tylko dla jednego pracownika G. B. – 660 złotych, a dla pozostałych w kwocie 540 złotych.

W kwietniu 2013 roku 93 pracowników otrzymało świadczenie weekendowe w kwotach po 540 złotych, zaś jeden pracownik – G. B. w kwocie 660 złotych.

W dniu 20 maja 2013 roku na spotkaniu pracodawcy z przedstawicielami związków zawodowych ustalono, iż z wynagrodzeniem za maj 2013 roku zostanie wypłacone świadczenie weekendowe dla pracowników oddziału. Uprawnionymi do otrzymania w/w świadczenia mieli być pracownicy spółki, którzy pozostawali w stosunku pracy minimum 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym miało być wypłacone świadczenie socjalne oraz posiadający status pracownika w miesiącu maju 2013 roku. Wysokość świadczenia miała być uzależniona od dochodu na członka rodziny i miała być wyliczana jako iloczyn kwoty bazowej i współczynnika zależnego od dochodów (do 1-krotnego minimalnego wynagrodzenia współczynnik miał wynosić 1,1; powyżej 1 – krotnego minimalnego wynagrodzenia współczynnik wynosić miał 0,9). Kwota bazowa została ustalona na poziomie 1200 złotych, odpowiednio wg współczynników świadczenie wypłacone miało być w wysokościach: 1320 złotych brutto i 1080 złotych brutto. Na spotkaniu tym, dla potrzeb formalnych zmieniono formę wniosku o wypłatę świadczenia weekendowego, którego wzór stanowił załącznik nr 3 do protokołu. Zgodnie z nowym wzorem uprawniony mógł nie załączać do wniosku zaświadczenia o dochodach rodziny jeżeli wnosił o wypłatę świadczenia weekendowego w wysokości najniższej bez wyliczania dochodu na jedną rodziną w rodzinie.

W maju 2013 roku prawie wszyscy zatrudnieni u płatnika pracownicy złożyli wnioski o wypłatę świadczenia weekendowego w wysokości najniższej bez wyliczania dochodu na jedną osobę. Tylko dwie osoby – G. B. i J. P. złożyli

wnioski o wypłatę świadczeń weekendowych w wysokości wynikającej z wyliczenia dochodu na jedną osobę w rodzinie, załączając do wniosku zaświadczenia o dochodach rodziny uzyskanych w 2012 roku.

Komisja socjalna obradująca w dniu 31 maja 2013 roku (w skład której wchodziła Przewodnicząca – A. K. oraz przedstawiciele związków zawodowych – (...), S. (...), G. Ś., W. P. oraz A. S.) rozpatrywała 94 wnioski pracowników o przyznanie świadczenia weekendowego. Zgodnie protokołem wszystkie złożone wnioski spełniły wymogi regulaminowe do przyznania świadczenia, dlatego komisja wnioskowała o przyznanie świadczenia wszystkim uprawnionym, zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie i w wysokości wynikającej z wykazu stanowiącego załącznik – tylko dla dwóch pracowników G. B. i J. P. – 1.320 złotych, a dla pozostałych w kwocie 1.080 złotych.

W czerwcu 2013 roku 92 pracowników otrzymało świadczenie weekendowe w kwotach po 1.080 złotych, a dwóch pracowników w kwotach po 1.320 złotych.

Dla pracowników Oddziału w R. świadczenia weekendowe były podstawowymi świadczeniami z ZFŚS. Wypłata tych świadczeń obejmowała przeważającą część środków Funduszu Socjalnego w Oddziale. Średnia wieku pracowników wynosiła tam około 50 lat.

Nie było obowiązku by pracownik wyjechał na weekend, aby otrzymać świadczenie weekendowe. Pracownicy nie zgłaszali nigdy żadnych skarg odnośnie podziału środków z funduszu. Pracownicy twierdzili, że ich sytuacja materialna i rodzinna jest zblizona.

Świadczenia weekendowe nie były formą ekwiwalentu za wykonaną pracę i były wypłacane według listy płac. Świadczenia weekendowe były wypłacane: pierwsze na początku wakacji w celu wsparcia finansowego wypoczynku letniego, druga transza była wypłacana najczęściej przed Świętami Bożego Narodzenia.

W okresie od 9 września 2013 roku do dnia 10 października 2013 roku organ rentowy przeprowadził u płatnika kontrolę, która wykazała, że płatnik przy przyznawaniu pracownikom w latach 2011-2013 świadczeń weekendowych oraz dodatkowego świadczenia socjalnego, nie otrzymał, ani też nie żądał od pracowników podania informacji umożliwiających przeprowadzenie indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej każdego z tych pracowników. Tylko dwóch pracowników przedłożyło dokumentację o sytuacji materialnej rodziny, pozostali pracownicy natomiast złożyli wnioski o wypłatę świadczeń w wysokości najniższej – bez wyliczenia dochodu na jedną osobę w rodzinie.

W dniu 25 października 2013 roku płatnik składek zgłosił zastrzeżenia i wyjaśnienia do protokołu kontroli.

Organ rentowy częściowo uwzględnił zgłoszone zastrzeżenia i w dniu 8 listopada 2013 roku wydał aneks nr (...) do protokołu kontroli z dnia 10 października 2013 roku.

Płatnik zgłosił kolejne zastrzeżenia do protokołu kontroli z dnia 10 października 2013 roku uzupełnionego aneksem z dnia 23 października 2013 roku.

Mając na uwadze wyniki kontroli ZUS wydał zaskarżone w niniejszej sprawie decyzje. Płatnik nie kwestionował rachunkowych wyliczeń podstaw wymiaru składek ustalonych przez ZUS w zaskarżonych decyzjach, a jedynie twierdził, że sporne świadczenia jako świadczenia socjalne nie powinny być wliczane do podstawy wymiaru W uzasadnieniu stanu prawnego Sąd Okręgowy przywołał m.in. art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 a ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 roku, poz. 1440), w myśl którego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i pkt 10 tej ustawy. To znaczy przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy (...). Natomiast w świetle art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012r., poz. 361) za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i

świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za nie wykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

W ocenie Sądu Okręgowego sporne świadczenia weekendowe z ZFŚS stanowiły przychód pracowników. Do oceny pozostało natomiast, czy był to przychód zwolniony z podstawy wymiaru składek zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. 1998 r. Nr 161, poz. 1106 ze zm.). W myśl ww. przepisu, podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Definicję działalności socjalnej zawiera art. 2 pkt 1 ustawy z 4 marca 1994r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012, poz. 592), zgodnie z którym działalność socjalna to usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową.

Dla Sądu Okręgowego było niesporne, że świadczenia były wypłacone z ZFŚS oraz przeznaczone na wypoczynek pracownika stanowiły dla nich pomoc finansową. Nie były to jednak świadczenia realizujące cele socjalne zgodnie z art. 8 ustęp 1 ustawy o zfsś. W myśl ww. przepisu, przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Wprawdzie zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, zgodnie z art. 8 ust.2 ustawy, określa pracodawca w regulaminie, ale nie może ich ustalić według dowolnie wybranych przez siebie kryteriów, z pominięciem zasady z art. 8 ust. 1 ustawy. Innymi słowy regulamin, który szczegółowo określa zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, nie może przyznawać ulgowych usług i świadczeń oraz dopłat z Funduszu w oderwaniu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu (tzw. kryterium socjalne). Dlatego o tym , czy dane świadczenie wypłacone z ZFŚS spełnia kryterium socjalne, nie decyduje wyłącznie to, że jest finansowane ze środków Funduszu oraz jego cel (pomoc pracownikom), jak chce skarżący, ale także to - czy zostało ono uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

W ocenie Sądu Okręgowego sporne świadczenia zostały wypłacone bez ustalania sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników i w rezultacie bez uzależnienia ich wypłaty i wysokości od ww. kryterium socjalnego. Zgodnie z regulaminem obowiązującym w 2011r. , kwota ekwiwalentu pieniężnego miała być zróżnicowana i zależeć od faktu pobierania zasiłku rodzinnego lub pielęgnacyjnego przez uprawnionego pracownika. W efekcie wszyscy pracownicy otrzymali świadczenie w tej samej wysokości. Regulamin z 2012r. uzależniał przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej uprawnionych (§1 pkt 10 regulaminu) i w tym celu należało złożyć wniosek i przedstawić zaświadczenie o dochodach . Kryterium różnicowania świadczeń miało być, czy dochód na jednego członka rodziny pracownika przekraczał czy nie minimalne wynagrodzenie. W ocenie Sądu Okręgowego, ww. regulaminy ZFŚS pod względem formalnym były zgodne z treścią art. 8 ust 1 ustawy o zfsś.

Kryterium pobierania przez pracownika zasiłku rodzinnego lub zasiłku opiekuńczego w ogóle nie różnicowało sytuacji pracowników, ponieważ nikt z nich nie miał prawa do ww. świadczeń. Świadczenie to zostało wypłacone wszystkim w kwocie po 850 zł. na podstawie ustnie złożonego wniosku i ustnie przekazanej informacji, że pracownik nie pobiera zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego.

Kolejnym świadczeniem, które pracodawca wypłacił na podstawie tych samych grudniowych uzgodnień zawartych w protokole nr (...), było dodatkowe świadczenie socjalne w wysokości 885zł. dla wszystkich pracowników (świadczenie

to zostało wypłacone w styczniu 2012r.). Obowiązujący u pracodawcy regulamin w ogóle nie przewidywał takiego świadczenia, a jego wypłata nastąpiła automatycznie, bez próby jakiegokolwiek analizy sytuacji rodzinnej, materialnej i osobistej pracowników.

Również wprowadzone w 2012r. wraz z nowym regulaminem kryterium minimalnego dochodu na jednego członka w rodzinie uprawnionego pracownika nie doprowadziło do różnicowania wypłaconych w kwietniu 2013r. i czerwcu 2013r. świadczeń weekendowych.

Zdaniem Sądu Okręgowego, o ile zbliżona sytuacja materialna i rodzinna pracowników (na co wskazywał płatnik) może prowadzić do oceny, że przyznanie im świadczeń w tej samej wysokości nie narusza art. 8 ust. 1 ustawy o zfsś, o tyle winna być ona rozpatrywana indywidualnie , co w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Oznacza to, że kryterium różnicujące wysokość świadczeń z Funduszu winno być ustalone na skutek analizy indywidualnej sytuacji materialnej i rodzinnej zatrudnionych u płatnika pracowników i dostosowane do tej sytuacji. A tak w przedmiotowej sprawie się nie stało. Przed wypłatą świadczeń weekendowych w kwietniu 2013r. oraz czerwcu 2013r. komisja socjalna nie analizowała indywidualnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej zainteresowanych, ponieważ w ogóle nie załączyli do wniosku o wypłatę świadczenia weekendowego zaświadczenia o dochodach rodziny, wnosząc o wypłatę tego świadczenia w wysokości najniższej – bez wyliczania dochodu na jedną osobę w jego rodzinie. Przy czym zgodnie z obowiązującym u płatnika Regulaminem z 2012 roku, mieli taki obowiązek. Wnioski o wypłatę świadczeń weekendowych wypłaconych w kwietniu 2013r. nie spełniały wymogów formalnych, co oznacza że zgodnie z §5 pkt 8 regulaminu nie powinny być przyjmowane i rozpatrywane. Pomimo to komisja socjalna w protokole z dnia 29 marca 2013r. zaakceptowała wszystkie złożone wnioski, stwierdzając że spełniły one wymogi regulaminowe do przyznania świadczenia, co nie było zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy.

Nadto mimo wprowadzenia nowego formularza wniosku o wypłatę świadczenia weekendowego, wprowadzonego protokołem nr (...) w maju 2013r., regulamin nie uległ w tym zakresie zmianie. Nadal wysokość świadczenia weekendowego była uzależniona od dochodu na członka rodziny (§5 pkt 6 Regulaminu 2012), a w celu ustalenia wysokości dochodu na jedną osobę w rodzinie wnioskodawca obowiązany był przedstawić zaświadczenie o dochodach (§1 pkt 11 Regulaminu 2012).

Reasumując Sąd Okręgowy uznał, że przyjęte przez płatnika kryterium wypłaty spornych świadczeń z (...) (pobieranie zasiłku rodzinnego lub opiekuńczego oraz minimalne wynagrodzenie na jednego członka rodziny) nie miały charakteru socjalnego jak tego wymaga art. 8 ustęp 1 ustawy o (...). Kryteria te zostały bowiem wprowadzone bez analizy indywidualnej sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej uprawnionych pracowników, nie prowadziły do różnicowania wypłaconych świadczeń. Nadto sporne świadczenia z ZFŚS zostały przyznane i wypłacone pracownikom mimo, że złożone przez nich wnioski o wypłatę tych świadczeń w większości nie spełniały wymogów formalnych, a co za tym idzie zgodnie z Regulaminem nie powinny być w ogóle rozpatrywane, nie stanowiły bowiem ważnej podstawy do wypłaty świadczenia.

Kryterium może nie różnicować wypłaty świadczeń z Funduszu i nadal mieć charakter socjalny, tylko wówczas gdy sytuacja wszystkich uprawnionych pracowników jest zbliżona, co w przedmiotowej sprawie nie miało jednak miejsca. Jak wynika z zeznań A. K. 70% pracowników ma na utrzymaniu dzieci w wieku studenckim, a pozostałe 30% jest stanu wolnego. Zeznania A. G. pozwalają stwierdzić, że te 70% pracowników jest zarazem najlepiej zarabiającą grupą (średnio 6500zł.), gdyż są to pracownicy z wieloletnim stażem z uprawnieniami płacowymi nabytymi jeszcze u poprzednika prawnego. Młodszy pracownicy zarabiają zdecydowanie mniej (A. K. ok. 2400zł.). Także grupa pracowników posiadających rodziny różni się pomiędzy sobą liczbą posiadanych i będących na ich utrzymaniu dzieci, dochodami lub brakiem dochodów małżonków oraz majątkiem. Sytuacja pracowników płatnika była zatem różnicowana, co nie znalazło odzwierciedlenia w przyznanej im wysokości pomocy z (...), z uwagi na pozorność przyjętych kryteriów podziału tych świadczeń z Funduszu. Powyższe wyklucza możliwość uznania zastosowanych u płatnika kryteriów za mające charakter socjalny w myśl art. 8 ust 1 ustawy.

Mimo zatem, że wypłacone świadczenia weekendowe miały oparcie w obowiązujących u płatnikach regulaminach ZFŚS, to z uwagi na brak charakteru socjalnego przyjętego kryterium, należy uznać za sprzeczne z art. 8 ustę 1 ustawy o zfs. Regulamin, jako akt niższej niż ustawa rangi, nie może być z nią sprzeczny. Treść regulaminu sprzeczna z ustawą jest nieważna. W miejsce nieważnych postanowień regulaminu wchodzi przepisy art. 8 ustę 1 ustawy o zfs.

Jak podkreślił Sąd Okręgowy, świadczenia z ZFŚS powinni uzyskiwać ci pracownicy, których sytuacja socjalna jest najgorsza, a ci których sytuacja życiowa, rodzinna i materialna została uznana za dobrą mogą otrzymać z tego funduszu świadczenia w niższej wysokości, ale też mogą ich w ogóle nie otrzymać. Fundusz Świadczeń Socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach.

Przyznanie więc przez płatnika składek spornych świadczeń bez indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników odbyło się z naruszeniem regulaminu (§ 1 pkt.11) oraz art. 8 ustawy o zfs. Nie zmienia tego okoliczność, że przyznanie spornych świadczeń odbyło się za wiedzą i zgodą związków zawodowych. Płatnik składek administrując funduszem socjalnym, nie może tego czynić z pominięciem ustawy i w konsekwencji przez swoje działania uszczuplać zasoby tego funduszu, nawet jeśli odbyłoby się to przy pełnej aprobacie przedstawicieli związków zawodowych.

Naruszenie przez płatnika składek przy przyznawaniu świadczeń ulgowych finansowanych z Funduszu kryterium socjalnego, legło u podstaw ustalenia przez organ rentowy nowej wyższy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne, przez wliczenie do niej świadczeń socjalnych wypłaconych zainteresowanym pracownikom przez płatnika z tytułu świadczenia weekendowego w grudniu 2011r., styczniu 2012r., kwietniu 2013r. i czerwcu 2013r. Kwoty te są niesporne.

Zgodnie z dotychczasową linią orzecniczą Sądu Najwyższego, zwolnione od konieczności opłacania składek na ubezpieczenia są tylko takie wypłaty z zakładowego funduszu socjalnego, których dokonano z zastosowaniem kryterium socjalnego, tj. z uwzględnieniem sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14.05.2012r., I UZ 15/12, opubl: L.). W wyroku z dnia 19.09.2009r. (I UK 121/09, opubl: OSN, rok 2011, Nr 9-10, poz. 133)

Biorąc zatem pod uwagę, że sporne świadczenia nie miały charakteru socjalnego, Sąd Okręgowy uznał, że świadczenia te stanowią dodatkowe wynagrodzenie pracownika, czyli przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w związku z § 1 cyt. rozporządzenia (...) z 18 grudnia 1998 roku z uwagi na brak podstaw do wyłączenia w oparciu o § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia. W konsekwencji powyższych rozważań Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołania oddalił.

Wyrok zaskarżył w całości odwołujący się – płatnik składek, zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania :

a. art. 233 §1 k.p.c. poprzez błędną ocenę dowodów, przez:

- nieprawidłowe ustalenie, że u płatnika nie była analizowana i rozpatrywana indywidualna sytuacja materialna i rodzinna pracowników

- błędne ustalenie, jakoby z góry było wiadomym, że kryterium pobierania zasiłku rodzinnego i „opiekuńczego” u płatnika nie spowoduje zróżnicowania przyznanych świadczeń, co doprowadziło Sąd do błędnego wniosku, że nie było to kryterium socjalne

- błędne ustalenie, że kryterium zasiłku rodzinnego/opiekuńczego nie było przyjęte po indywidualnej analizie sytuacji uprawnionych pracowników, podczas gdy kryterium to zostało wprowadzone do Regulaminu jeszcze przed przejściem zakładu pracy i u poprzedniego pracodawcy dawało efektywne, wymierne zróżnicowanie wysokości świadczeń

- błędne ustalenie, że dodatkowe świadczenie socjalne wypłacone w styczniu 2012r. nie było przewidziane Regulaminem ZFŚS i nastąpiło bez analizy kryterium socjalnego, podczas gdy stanowiło ono uzupełnienie ekwiwalentu pieniężnego wypłaconego w grudniu 2011r.

- błędne ustalenie, że pomimo wprowadzenia nowego formularza wniosku o wypłatę świadczenia weekendowego w protokole nr 3/2013 Regulamin ZFŚS nie uległ w tym zakresie zmianie

b. naruszenie art. 6 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że na skarżącym ciążył obowiązek wykazania że wypłata spornych świadczeń nastąpiła z zachowaniem kryteriów socjalnych;

c. naruszenie art. 231 k.p.c. poprzez jego pominięcie skutkujące błędnymi ustaleniami faktycznymi co do zróżnicowania sytuacji materialnej, życiowej lub rodzinnej uprawnionych pracowników płatnika.

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- § 2 ust. 1 pkt. 19 cyt. rozporządzenia (...) z 18 grudnia 1998 r. poprzez błędną wykładnię polegającą na tym, że:

-świadczenia przewidziane w tym przepisie nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jeżeli ich wysokość nie jest „wystarczająco zróżnicowana”

- zakwalifikowanie danego świadczenia jako mieszczącego się w ustawowej definicji działalności socjalnej nie oznacza, że wypłacone świadczenie nie jest przeznaczone na cele socjalne.

b. art. 2 w zw. z art. 8 ustawy z dnia 4.03.1994r. o ZFŚS poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że o socjalnym charakterze świadczenia wypłacanego w ramach ZFŚS decyduje zastosowanie kryteriów przewidzianych w art. 8 ustawy i sposób ich weryfikacji;

c. art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4.03.1994r. o ZFŚS poprzez błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że stosowanie kryteriów socjalnych jest skuteczne jedynie wówczas gdy prowadzi do wypłaty świadczeń o zróżnicowanej wysokości

3. błędną subsumpcję tj. pominięcie okoliczności, że w przypadku ubezpieczonego G. B. wysokość świadczeń w 2013r. została ustalona w oparciu o jego oświadczenie o wysokości dochodu osiąganego w rodzinie, potwierdzone zeznaniami podatkowymi PIT-37, co nawet przy przyjęciu zaprezentowanej przez Sąd Okręgowy wykładni prawa materialnego winno skutkować uwzględnieniem odwołania w sprawie wymiaru składek tego pracownika

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez stwierdzenie, że wypłaty dokonane przez płatnika na rzecz zainteresowanych w miesiącach: grudzień 2011r., styczeń 2012r., kwiecień 2013r., czerwiec 2013r. tytułem świadczeń weekendowych oraz dodatkowego świadczenia socjalnego w ramach ZFŚS – w kwotach wskazanych w decyzjach organu rentowego – nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne

- zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania apelacyjnego

- przedstawienie Sądowi Najwyższemu pytania prawnego w trybie art. 390 § 1 k.p.c. o następującej treści: „czy wyłączenie z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych jest uzależnione od poprzedniego, dokonanego przed wypłatą świadczeń, badania przez płatnika indywidualnej sytuacji życiowej, rodzinnej

i materialnej poszczególnych pracowników prowadzącego do wypłaty świadczeń socjalnych w zróżnicowanej wysokości, czy też wystarczające jest, jeśli dane świadczenie mieści się w zakresie działalności socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych?”.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył :

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu.

Kontrola instancyjna zaskarżonego rozstrzygnięcia prowadzi do akceptacji ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji oraz uznania, iż z przeprowadzonej analizy prawnej Sąd Okręgowy wywiódł prawidłowy wniosek o braku podstaw do uwzględnienia odwołań płatnika. Rozważania prawne Sąd pierwszej instancji poczynił starannie i wnikliwie, z szerokim przywołaniem zapatrywań judykatury, które Sąd Apelacyjny akceptuje bez potrzeby powielania, a dokonane zasadnicze ustalenia faktyczne przejmuje jako własne.

W rozpatrywanej sprawie spór, wyznaczony treścią decyzji organu rentowego, dotyczy oceny prawnej, czy świadczenia wypłacane pracownikom w latach 2011-2013 z ZFŚS przez (...) sp. z o.o. miały charakter świadczeń socjalnych w rozumieniu ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2015r., poz.111). Ma to bowiem decydujące znaczenie dla właściwego określenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników (podlegających, z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych – tekst jedn.: Dz.U. z 2013r., poz. 1442 ze zm. - ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym i z mocy art. 11 pkt 1 i art. 12 pkt 1 tej ustawy, ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu) oraz podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne na podstawie art. 81 ust.1 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2008r., Nr 164, poz. 1027, ze zm.). Organ rentowy ustalił nową, wyższą podstawę wymiaru tych składek, wliczając do niej świadczenia przyznane zainteresowanym pracownikom w wysokościach i okresach wskazanych w zaskarżonych decyzjach, w formie ekwiwalentu pieniężnego , jako dofinansowanie do tzw. „wypoczynku weekendowego” pracowników i wypłacone wraz z wynagrodzeniem płatnym w miesiącach: grudzień 2011 roku oraz styczeń 2012r. (nazwane „dodatkowym świadczeniem socjalnym”), kwiecień i czerwiec 2013r.

W myśl art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 ustawy o s.u.s., podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 tej ustawy. Stosownie do punktu 9 art. 4, użyte w ustawie określenie przychód oznacza przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z wymienionych tam tytułów, w tym z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Zgodnie zaś z art. 12 ust.1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2012r., poz. 361) za przychody m.in. ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń. Jak słusznie przyjął Sąd Okręgowy, pieniężny ekwiwalent na „wypoczynek weekendowy” (i dodatkowe świadczenie socjalne wypłacone z tego samego tytułu) uzyskany od pracodawcy jest przychodem pracownika w rozumieniu art.12 powołanej ustawy. Pracodawca dopuszcza wyłączenie niektórych przychodów z podstawy wymiaru składek, przewidziane w przepisach z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106). Wynikający z tego rozporządzenia katalog przychodów niestanowiących podstawy wymiaru składek jest zbiorem zamkniętym. Na podstawie § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia nie stanowią podstawy wymiaru składek świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS. „Przepis ten nie tylko wskazuje źródło finansowania wymienionych świadczeń (fundusz świadczeń socjalnych), lecz także odnosi się do zasad ich wypłacania, skoro są to świadczenia wypłacane pracownikom "w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych". Ramy te zaś zakreślają przepisy ustawy o zfsś oraz regulaminy ustanawiające zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej” (za Sądem Najwyższym – uzasadnienie wyroku z 20 czerwca 2012r., I UK 140/12).

Istota sporu sprowadza się zatem do oceny, czy w ustalonych okolicznościach faktycznych przyznawane cyklicznie przez płatnika wszystkim pracownikom ekwiwalenty pieniężne na „wypoczynek weekendowy” z środków ZFŚS, mieszczą się w pojęciu świadczeń, o jakich mowa w powołanym § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, na co wskazuje Sąd Okręgowy, że z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wyłączone są w ramach cyt. § 2 ust. 1 pkt 19 jedynie świadczenia przyznawane z zachowaniem kryterium socjalnego, tj. świadczenia przyznane z uwzględnieniem art. 8 ust. 1 ustawy o zfsś stanowiącego, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2002 r., I PKN 267/01, OSNP 2004 Nr 6, poz. 99; z dnia 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 182; z dnia 6 lutego 2008 r., II PK 156/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 96; z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09, OSNP 2011 nr 9-10, poz. 133 i z dnia 10 września 2013 r., I UK 74/13, niepubl., z 8 stycznia 2014r., I UK 202/13, LEX 1436168). Jednocześnie ustawodawca w art.8 ust.1 ustawy o zfsś wykluczył możliwość przyznania ulgowych usług i świadczeń z funduszu ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, według zasady każdemu po równo. Z punktu widzenia doświadczenia życiowego jest przy tym mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości. Tym bardziej więc możliwość taką należy wyłączyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00, OSNP 2003 Nr 14, poz. 331).

Odmierna wykładnia art.2 pkt 1 i art.8 ust.1 ustawy o zfsś, zaprezentowana przez apelującego, nie uwzględnia w pierwszej kolejności istotnego podziału środków z ZFŚS na działalność socjalną w odniesieniu do grupy pracowników (np. imprezy masowe, działalność kulturalno-oświatowa itp.) i na świadczenia (usługi) ulgowe przyznawane indywidualnym pracownikom, które w konsekwencji stanowią ich przychód ze stosunku pracy, a ten co do zasady winien podlegać „oskładkowaniu”. Z art.2 pkt 1 wynika wprost, że działalność socjalna w ramach ZFŚS w odniesieniu do indywidualnych pracowników (w odróżnieniu od działalności socjalnej grupowej) ma zasadniczo postać „ udzielania pomocy materialnej – rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową”. Warto też przypomnieć, że fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy (stąd dofinansowanie różnego rodzaju działalności grupowej), zaś jego adresatami są przede wszystkim pracownicy i ich rodziny o najniższych dochodach. Jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008r., II PK 74/08 (OSNP 2010 nr 7-8, poz. 88), działalność socjalna pracodawcy nie ogranicza się tylko do udzielania ulgowych usług i świadczeń, pracodawca może bowiem zaspokajać w ramach tej działalności zbiorowe potrzeby zatrudnionych przez organizowanie imprez typu wycieczki, pikniki, spotkania integracyjne. Taki przejaw aktywności socjalnej dla realizacji celu rekreacji i wypoczynku pracowników mieści się w pojęciu działalności socjalnej pracodawcy określonej w art. 2 pkt 1 ustawy o zfsś, ale przy organizowaniu zbiorowych imprez nie ma cechy „przyznawania ulgowych usług i świadczeń”. Uzależnianie udziału pracowników w imprezach zbiorowych od kryterium socjalnego byłoby sprzeczne z celem takiej formy działalności socjalnej. Sąd Apelacyjny pogląd ten w pełni akceptuje stojąc na stanowisku, że wręcz pożądane jest obejmowanie materiały regulaminową zasady powszechnej dostępności do innych świadczeń, niż ulgowe, na równym poziomie dla wszystkich uprawnionych. Natomiast indywidualnie przyznawane świadczenia (i usługi) powinny być w każdym przypadku uzależnione od kryterium socjalnego, jako świadczenie ulgowe, a więc ich wysokość powinna uwzględniać sytuację życiową, rodzinną i materialną każdego uprawnionego. W niniejszej sprawie sporne świadczenia były adresowane do indywidualnych adresatów w ramach działalności socjalnej pracodawcy, zatem powinny być przydzielane po zbadaniu przez pracodawcę położenia socjalnego poszczególnych pracowników, a ich wysokość zróżnicowana stosownie do dysproporcji w tym położeniu.

Przepis art. 8 ust.2 ustawy o zfsś wymaga, by pracodawca w regulaminie, w uzgodnieniu ze związkami zawodowymi, ustalił między innymi warunki korzystania przez osoby uprawnione z usług i świadczeń finansowanych z funduszu, ale niesprzecznie z kryterium z art. 8 ust. 1 ustawy (w przypadku świadczeń ulgowych). Ustawa o zfsś rzeczywiście nie określa, w jaki sposób pracodawca ma ustalić położenie życiowe, rodzinne i materialne osoby uprawnionej do korzystania z tego funduszu. Oznacza to, że pracodawca ma swobodę w wyborze kryteriów, na podstawie których

sytuację pracowników ustali. Ma także swobodę w doborze instrumentów, przy pomocy których ustali położenie socjalne osób uprawnionych. Może tego dokonać poprzez zobowiązanie ubiegającego się o świadczenie pracownika do złożenia oświadczenia, bądź też wniosku, w którym znajdą się wszystkie niezbędne informacje dotyczące sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej tego pracownika, czyli takie informacje, które pozwolą pracodawcy ustalić sytuację socjalną w zgodzie z ustawą i regulaminem. Jednakże jeśli czyni to na podstawie ustnych oświadczeń pracowników, to zadbać winien o sprawdzalność podjętych ustaleń, choćby na potrzeby kontroli jego działań jako płatnika, np. poprzez sporządzenie notatek, protokołów itp. Ważne jest, aby pracodawca był w stanie wykazać, że przed przyznaniem świadczenia z funduszu rzeczywiście uzależnił samo przyznanie świadczenia, a następnie jego wysokość od faktycznego poznania sytuacji socjalnej pracownika.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, chybiony jest zarzut naruszenia art.6 k.c. przez błędne przyjęcie, że to na płatniku ciążył obowiązek wykazania, że wypłata spornych świadczeń nastąpiła z zachowaniem kryteriów socjalnych. Z powołanych wyżej przepisów (art.18 ust.1 i art.20, art.4 pkt 9 i 10 ustawy o s.u.s. oraz art.12 ust.1 ustawy z 26 lipca 1991r.) wynika jednoznacznie, że zasadą jest, iż każdy przychód ze stosunku pracy wchodzi do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie pracownicze. Jeżeli zatem pracodawca wypłaca pracownikom świadczenie w ramach stosunku pracy, co do zasady podlega ono „oskładkowaniu”. Twierdząc, że konkretne świadczenie wypłacone pracownikowi nie wchodzi (mimo zasady z art.18 ust.1 ustawy o s.u.s.) do podstawy wymiaru składek, musi wykazać okoliczności, z których chce wywodzić skutki prawne. W tym przypadku winien zatem wykazać, że zachodzą okoliczności, wskazane w cyt. §2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia z 18 grudnia 1998r. uzasadniające odstępianie od ujęcia w podstawie wymiaru składek danego przychodu.

Odnosząc się w tym miejscu do zarzutu naruszenia prawa procesowego art.233§ 1 k.p.c., apelujący nie wykazał, aby ocena dowodów zaprezentowana przez Sąd Okręgowy była sprzeczna z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Zarzuty sformułowane w ramach naruszenia art.233 k.p.c. są de facto zarzutami zmierzającymi do wykazania błędnej subsumcji ustalonego stanu faktycznego pod właściwe przepisy prawa materialnego (art.8 ust.1 i 2 ustawy o zfs oraz §2 ust.1 pkt 19 cyt. rozporządzenia). Ustalając stan faktyczny z uwzględnieniem tylko niespornych dowodów z dokumentów załączonych do akt sprawy, trzeba wskazać po pierwsze, że w latach 2011-2013 u płatnika obowiązywał regulamin ZFŚS. Jeżeli chodzi o dwa świadczenia wypłacone wszystkim pracownikom w tej samej wysokości wraz z wynagrodzeniem w grudniu 2011r. i w styczniu 2012r., zostały one wypłacone w oparciu regulamin z 2011r. Zgodnie z §2 5.1. regulaminu, wysokość ekwiwalentu pieniężnego na wypoczynek weekendowy miała być zróżnicowana i zależeć od faktu pobierania przez pracownika zasiłku rodzinnego lub pielęgnacyjnego. Nie ma sporu, że takie kryterium w rezultacie spowodowało wypłatę świadczeń dla wszystkich pracowników w tej samej wysokości. Rację ma zatem Sąd Okręgowy, że taki zapis regulaminu stwarzał fikcyjne kryterium socjalne w sytuacji, gdy w zakładzie nie było pracowników uprawnionych do wskazanych świadczeń i – wbrew zapisom regulaminu - wysokość ekwiwalentu nie została zróżnicowana. Apelujący nie wykazał, aby rozumowanie Sądu pierwszej instancji w tym zakresie było obarczone jakimkolwiek błędem logicznym, czy też pozostawało w sprzeczności z zasadami doświadczenia życiowego. Sam apelujący z jednej strony dowodzi, że sytuacja materialna i życiowa wszystkich pracowników była zbliżona i znana pracodawcy oraz ich zarobki znacznie przekraczały średnią pensję krajową (na poziomie 6300 zł. wg zeznań wiceprezesa A. G.). Z drugiej podnosi, że ustanowienie kryterium pobierania zasiłku rodzinnego czy pielęgnacyjnego przez pracownika nie było kryterium zmierzającym do obejścia art.8 ust.1 ustawy o zfs w sytuacji, gdy żaden z pracowników ustalonego kryterium nie spełniał. Przy czym dla oceny dowodów kwestią drugorzędną jest ustalenie, czy płatnik wiedział przed rozdysponowaniem środków, że ustalone przez niego kryterium jest fikcyjne, czy tylko powinien i mógł to wiedzieć. Faktem pozostaje natomiast, że w grudniu 2011r. i w styczniu 2012r. wszyscy pracownicy uzyskali dodatkowy przychód w jednakowej wysokości z tytułu zatrudnienia u płatnika, a płatnik nie wykazał, aby przed przyznaniem tych świadczeń dokonał analizy indywidualnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników. Świadek A. N. nie pamiętał, czy pracownicy w ogóle w tamtym czasie składali wnioski o przyznanie spornych świadczeń (nie zostały załączone do kontroli ZUS). Trudno przy tym uzasadnić, że ponad 100 pracowników w tym okresie pozostawała w tożsamej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Oczywiście argument, że płatnik działał w oparciu o regulamin obowiązujący u jego poprzednika prawnego, gdzie te same zapisy były podstawą przyznawania świadczeń

socjalnych, jest bez znaczenia w kontekście treści art.8 ust.1 i 2 ustawy o zfsś, podobnie jak sporna okoliczność, czy „kryterium zasiłku rodzinnego/opiekuńczego było wynikiem kompromisu płatnika ze związkami zawodowymi”.

Świadczenia weekendowe w 2013r. zostały przyznane na podstawie nowego regulaminu ZFŚS z 2012r. Słusznie zauważył Sąd Okręgowy, że wnioski o wypłatę świadczeń weekendowych złożone przez pracowników w marcu 2013r. , za wyjątkiem G. B. , i w maju 2013r., za wyjątkiem G. B. i J. P. (którego nie dotyczy to postępowanie) nie spełniają wymogów formalnych z §5 pkt 4 i dlatego na podstawie §5 pkt 8 nie powinny być w ogóle rozpatrywane. Jak wynika z treści wniosków o wypłatę świadczenia weekendowego z ZFŚS, każdy z zainteresowanych wnosił o „wypłatę świadczenia weekendowego w wysokości najniższej – bez wyliczania dochodu na jedną osobę w jego rodzinie” . Jednocześnie §5 pkt 4 regulaminu nakazywał wskazanie we wniosku dochodów określonych w zał. nr 2 do regulaminu (średni miesięczny dochód w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych za poprzedni rok) oraz uzależniał wysokość świadczenia od dochodu na członka rodziny (§5 pkt 6). A zatem pracodawca nie tylko przyznał sporne świadczenia w oparciu o wnioski niespełniające wymogów formalnych (które nie powinny być w ogóle przyjmowane i rozpatrywane) , ale przyznał je z pominięciem kryterium przez siebie ustalonego. Jak wynika bowiem z zał. nr 2 do regulaminu, wysokość świadczenia weekendowego miała być uzależniona od ustalenia, czy dochód na jednego członka rodziny pracownika jest wyższy czy niższy od minimalnego wynagrodzenia za pracę (gdy jest niższy świadczenie wynosiło 1,1 kwoty bazowej, a gdy wyższy – 0,9). Jest to kryterium akceptowalne pod warunkiem , że jest rzeczywiście stosowane przez płatnika i prowadzi do zróżnicowania świadczeń. W niniejszej sprawie jednak wnioski pracowników nie zawierały żadnych danych pozwalających pracodawcy zastosować przyjęte w regulaminie kryterium. Brak oświadczeń o dochodach czy choćby oświadczenia, że jest to dochód w przeliczeniu na członka rodziny wyższy (niższy) od minimalnego wynagrodzenia za pracę oznacza, że pracodawca nie zastosował kryterium socjalnego przy rozdziale spornych środków z ZFŚS, ponieważ nie miał do tego żadnych danych. To , że pracownicy w toku postępowania sądowego ex post złożyli pisemne oświadczenia , iż dochód w ich rodzinie w przeliczeniu na jednego członka w poszczególnych latach 2011,2012 i 2013 przekraczał minimalne wynagrodzenie za pracę nie ma wpływu na ustalenie okoliczności dotyczących zasad przyznawania świadczeń socjalnych na datę ich przyznawania. Z materiału dowodowego sprawy wynika zatem, że pracodawca każdorazowo rozdysponowywał środki niezgodnie z ustawą w oderwaniu od kryterium socjalnego, a w przypadku świadczeń przyznanych w 2013r. , dodatkowo w oparciu o wnioski niespełniające wymogów formalnych. Powyższe odnosi się również do G. B. bowiem, mimo złożenia przez niego wniosku o wypłatę świadczeń w 2013r. w sposób spełniający wymogi formalne z §5 pkt 4 regulaminu, otrzymane przez niego świadczenia wypłacane były w oparciu o ten sam regulamin, którego postanowienia, jak wyżej wskazano, nie uzależniały wypłaty świadczeń od kryterium socjalnego.

W kontekście tych ustaleń zupełnie chybiony jest zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. poprzez jego pominięcie skutkujące błędnymi ustaleniami faktycznymi co do zróżnicowania sytuacji materialnej, życiowej lub rodzinnej uprawnionych pracowników płatnika. W myśl art.231 k.p.c., Sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne). W oparciu o powołany przepis apelujący chciałby , żeby uznać za udowodnione , że pracownicy , którzy we wniosku wystąpili o przyznanie świadczenia w najniższej wysokości – bez wyliczania dochodu na jedną osobę w rodzinie, byli w podobnej sytuacji socjalnej. Okoliczność ta jednak jest bez wpływu na ocenę , czy przyznane w oparciu o powołane wnioski świadczenia spełniały kryterium socjalne. Nie pozwala bowiem ustalić , że przed przyznaniem świadczeń płatnik badał (i w rezultacie wziął pod uwagę) indywidualną sytuację życiową , rodzinną i materialną pracownika, jak tego wymaga art.8 ust.1 ustawy o zfsś. Poza tym takie rozumienie wymogu uzależnienia przyznawania ulgowych świadczeń od sytuacji życiowej, rodzinnej i osobistej uprawnionych, wypacza sens ustanowionego przez ustawodawcę kryterium socjalnego i w rezultacie pozwala na dokonywanie zupełnie dowolnie wypłat wszystkim pracownikom z ZFŚS, pod warunkiem tylko ,że wyrażą oni wolę otrzymania świadczenia w ustalonej przez pracodawcę wysokości.

Sąd Apelacyjny nie znalazł też wystarczających podstaw z art.390 § k.p.c. do wystąpienia z pytaniem prawnym zaprezentowanym w apelacji. Uwzględniając wykładnię art.2 pkt 1 i art.8 ust.1 i 2 ustawy o zfsś, wynikającą zarówno ze stanowiska komentatorów (por. Anna Martuszczyk, Komentarz do art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, Wolters Kluwer Polska 2011, Barbara Tomaszewska, Komentarz do art. 8 ustawy o zakładowym funduszu

świadczeń socjalnych, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis 2013), jak i orzecznictwa Sądu Najwyższego, teza zawarta w pytaniu apelującego nie stanowi zagadnienia prawnego, które budziłoby poważne wątpliwości Sądu Apelacyjnego w kontekście okoliczności faktycznych ustalonych w niniejszej sprawie . Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, to jest uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00, OSNP z 2003 r. Nr 14, poz. 331, z dnia 20 czerwca 2012 r., I UK 140/12, LEX nr 1211542 , z dnia 6 lutego 2008 r., II PK 156/07).

W tym stanie rzeczy, podzielając w pełni stanowisko Sądu Okręgowego i nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

O kosztach sądowych Sąd Apelacyjny orzekł stosownie do art. 98 § 1 k.p.c., w zw. z § 6 pkt. 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013r., poz.490).

Przewodniczący: Sędziowie: